

IZRADA ŽELJEZNIH POLICA ZA ARHIVSKA SPREMIŠTA

Izrada polica za arhivska spremišta značajan je problem za sve arhivske ustanove. U prvom redu s materijalnog gledišta radi znatnih troškova koje takva izrada zahtijeva. S druge strane i zbog pitanja najadekvatnije konstrukcije za spremišne prostore koji se predviđaju kao trajnija spremišta arhivske građe. Osjetljive probleme momentalno zadaje i činjenica što je bolja i kvalitetnija drvena građa, za izradu drvenih polica, prilično poskupila. Odatle je nastala situacija, da su se skoro izjednačile cijene kompletne izrade drvenih i željeznih polica. Kako je pak glavna težnja svake arhivske ustanove, da svoja spremišta opremi prvenstveno željeznim policama, to je svakako od posebnog interesa za svaku ustanovu, kakve su mogućnosti izrade najracionalnijih željeznih polica i kakova je njihova tekuća cijena. S tim u vezi želimo svratiti pažnju svih arhivskih ustanova na povoljne mogućnosti izrade vrlo prikladnih željeznih polica u radioni Metalno preradiivačke škole »Duro Đaković« u Slav. Brodu. Uz ovu obavijest reproducirana je snimka police kakvu je spomenuta radiona izradivala već za niz arhivskih ustanova, a i dalje prima narudžbe za njihovu izradu. Kako slika pokazuje ovaj tip police je vrlo prikladan i po cijeni koštanja zadovoljavajući. Za detaljne informacije može se svaka arhivska ustanova obratiti proizvođaču, a jednako i Historijskom arhivu u Slav. Brodu, Varaždinu i Zagrebu, koji već posjeduju takve police.

IZ HISTORIJSKOG ARHIVA U OSIJEKU

God. 1962. navršio je Historijski arhiv u Osijeku 15 godina svojega opstanka, petu godinu kao samostalna arhivska ustanova. Kao takva dobio je konačno i drugog arhivista, postavljen je i arhivski pomoćnik, a temeljem usvojenih nove sistematizacije radnih mjesta doći će se i do daljeg stručnog osoblja. Nakon ankete o evidenciji registratura provedene u g. 1959. došlo se do pregleda registraturne građe čitavog arhivskog područja te se prešlo na organizaciju mreže kotarskih arhivskih povjereništava s mjesnim arhivskim prihvatnim sabiralištima u svim sjelima kotareva te većih i značajnih općina.

Osnovana su arhivska povjereništva u Vukovaru i Županji i došlo se do načelnog sporazuma glede organizacije i financiranja arhivskih povjereništava sa svim narodnim odborima kotareva arhivskog područja. S obzirom na ukidanje dosadašnjih kotareva i njihovo uključivanje u prošireni kotar Osijek morat će se, međutim, čitava vanjska arhivska služba provesti na općinskoj osnovi.

Preustrojstvo kotara dovelo je i do toga da je od dosadašnjeg virovitičkog kotara samo jedna njegova polovica, općina Podravska Slatina, ostala u osječkom kotaru, dok je općina Virovitica dodijeljena kotaru Bjelovar. Nastaje stoga načelno pitanje da li će se zbog mijenjanja upravnih granica svaki put morati mijenjati i usvojena mreža arhivskih ustanova. Novi djelokrug velikih kotareva i velikih općina načinje nadalje i pitanje financiranja onih Arhivakoji su, kao osječki, bili međukotarski, pa su uz matični njihov kotar ostali kotarevi bili njihovi suosnivači, budući da sadašnji novi kotarevi imaju druga i određena vrela prihoda. Prenošnje osnivačkih prava s matičnog kotara na jednu matičnu općinu time da ostale općine (područje osječkog Arhiva obuhvaća 12

općina) budu suosnivači s odgovarajućim dužnostima snišanja tereta ne bi smanjilo broj neriješenih pitanja.

U pogledu sređivanja arhivske građe dolaskom još jednog arhivista u g. 1960. moglo se prići obimnijim poslovima sređivanja onih arhivalija koja su zbog nedostatka polica ležala na podu u spremištu. Pomanjkanje raspoloživog prostora, a uz to i stalno preuzimanje novih arhivalija nužno je nametalo da se sredi što više građe uz najracionalnije korištenje spremišnim prostorom. U prvom redu trebalo je ukloniti iz spremišta dotrajale i nefunkcionalne police te sagraditi nove, vrlo visoke police koje sežu gotovo do stropa, kako bi se smjestilo i sredilo što više arhivskih fondova, vodeći pri tom brigu da se oslobodi maksimalno mogući prostor za preuzimanje nove arhivske građe. Od kraja g. 1960. zaključno sa 1962. godinom sagrađeno je 1.100 tekućih metara novih polica na koje je smještena građa koja je do tada većim dijelom ležala na podu. Sve spomenute police izrađene su u vlastitoj režiji. Pored novih polica nabavljeno je istovremeno 1.690 potpuno zatvorenih arhivskih kutija u koje su uloženi spisi gradskog poglavarstva u Osijeku od g. 1809. — 1848., dok će se ostatak kutija upotrijebiti za ulaganje ostalih fondova, u prvom redu spisa vukovarskog vlastelinstva. Tokom navedenog razdoblja sredi su slijedeći fondovi: Trgovačko-obrtnička komora, vlastelinstvo Eltz, gradsko poglavarstvo u Osijeku: spisi i protokoli od g. 1809-1848, odnosno 1900, gradsko računovodstvo, školski spisi, matične knjige, urbarski sud sudbenog stola u Osijeku, sirotinjsko povjereništvo gradskog poglavarstva u Osijeku, te dalji manje značajni fondovi i zbirke. Kako je g. 1962. od Arhiva NRH u Zagrebu preuzet arhiv valpovačkog vlastelinstva i ovaj je odmah po preuzimanju sređen i postavljen na već pripravljene police.

Osječki Arhiv je u posljednje vrijeme primio veći broj arhivalija. Među njima treba istaći potpuni arhiv Hrvatskog pjevačkog društva »Lipa« d. g. (1894-1946) jer je on jedini sačuvani arhiv osječkih kulturnih društava, a sadržava i spise starijih pjevačkih društava te veći broj oglasa osječkih i izvanosječkih glazbenih priredaba sve do prve polovice XIX stoljeća. Skupljeni su ostaci osječkih predratnih srednjoškolskih književnih društava, preuzeti su ostaci arhiva pojedinih osječkih škola, prevezen je arhiv osječke bolnice (1874-1918), ostaci arhiva osječke pivovare (1946-1956), arhiva osječke plinare (1884-1956), Tvornice žigica »Drava« (1882-1956) itd. Skupljene su i pojedine ostavštine osječkih građana, među kojima su najvredniji spisi dugogodišnjeg osječkog gradskog načelnika, odvjetnika i javnog biležnika dra Vjekoslava Hengla. Najvažnija prinova svakako je ogromni arhiv vlastelinstva Valpovo (1721-1935) koji je predao Državni arhiv u Zagrebu.

Budući da je NOK-a Osijek među prvima u NR Hrvatskoj prešao na samoupravu i novi platni sistem prema njegovim Pravilima i Pravilnicima, izrađena su Pravila Historijskog arhiva u Osijeku od 16. IV 1962. prema kojima Arhivom upravljaju Savjet, Radni kolektiv kao upravni odbor i direktor. S obzirom na dalji razvoj našeg društvenog života i reorganizaciju upravne službe ukazala se međutim već sada potreba da se i ovaj statut mijenja i nadopuni.

Osim raznih članaka u dnevnoj i stručnoj štampi od dra K. Firingera izašla je u »Osječkom zborniku« VII, 1960. rasprava »Prva osječka gospodarska izložba g. 1889.« i u spomen-knjizi »Srpsko narodno pozorište u Novom Sadu, Spomenica 1861-1961«. Novi Sad, 1961. »Prvih pet gostovanja novosadskog pozorišta u Osijeku (1861-1885), dok je u »Osječkom zborniku«, VII od arhivista

prof. Ive Mažurana izašla rasprava »Turski Osijek (1526-1687)«. Pododbor Matice Hrvatske u Osijeku izdao je g. 1962. od prof. Mažurana, koji je glavni urednik njegova časopisa za književnost, kulturu i društvena pitanja »Revija«, knjigu »Srednjovjekovni Osijek«.

Osim nadopune stručnog osoblja najteže je pitanje osječkog Arhiva dobivanje potrebnog spremišnog prostora, što koči da taj Arhiv ispuni zadatke koje bi on po svom položaju obzirom na značenje Osijeka kao prvog grada Slavonije i svoju vrijednu arhivsku građu morao izvršiti.

Dr. K. Firingar

**KNJIZNICA
ARHIVA HRVATSKE
U ZAGREBU**